

Celowym uzupełnieniem wykładów były wycieczki terenowe: do Kampinoskiego Parku Narodowego, zwiedzenie plantacji topoli, fabryki papieru w Jeziornie, biologicznej oczyszczalni ścieków przy Ostrołęckich Zakładach Celulozowo-Papierniczych oraz Białowieskiego Parku Narodowego z jego muzeum, ścisłym rezerwatem leśnym, rezerwatem żubrów, oraz partii lasów puszczańskich. Należy dodać, że w samej Białowieży słuchacze zapoznali się z działalnością placówki IBL oraz Zakładu Badania Ssaków PAN.

Niewątpliwie inny charakter, bo turystyczno-krajoznawczy, miały wycieczki do Żelazowej Woli, Palmir, Wilanowa oraz zwiedzanie samej Warszawy.

Uniwersytet Letni trwał 2 tygodnie tj. od 6 do 19 sierpnia 1968. Inauguracji dokonał prorektor SGGW, prof. dr A. Rejman przy udziale przedstawicieli MLI^{PD}, Zarządu Głównego TWP oraz PROP. W Letnim Uniwersytecie wzięło udział 25 słuchaczy: 6 osób z Węgier, 6 z NRD, 4 z ČSSR i 9 z Polski.

Z wypowiedzi słuchaczy, jakie miały miejsce po wykładach oraz z dyskusji, można wnioskować, że uważają oni za celowe a nawet konieczne organizowanie podobnego Uniwersytetu w latach następnych. Uniwersytet Letni nie tylko bowiem podnosi kwalifikacje zawodowe jego słuchaczy, ale z uwagi na swój charakter międzynarodowy zacieśnia więź między poszczególnymi narodami obozu demokracji ludowej. I w tym kryje się jego wielkie znaczenie wychowawczo-polityczne.

Zakończenie pierwszego Letniego Uniwersytetu Przyrodniczo-Leśnego odbyło się w Pałacu Kultury i Nauki 19 sierpnia 1968 r. po pożegnalnych przemówieniach i odśpiewaniu „Gaudeamus”.

Czesław Wołkowiec

OCHRONA PRZYRODY ZA GRANICĄ

Dziesięć lat Państwowego Instytutu Ochrony Przyrody w Holandii

W roku 1967 minęło dziesięć lat od utworzenia w Holandii Państwowego Instytutu Ochrony Przyrody, znanego pod skróconą nazwą RIVON¹. Kierownikiem Instytutu został prof. dr M. F. Mörzer-Bruyns², a siedzibą RIVON-u jest obecnie miejscowość Zeist pod Utrechtmem.

Pracownie naukowe Instytutu zorganizowane są w pięciu sekcjach: botanicznej, zoologicznej, ornitologicznej, hydrobiologicznej i geograficznej. W jego skład wchodzi także: biblioteka, dział dokumentacji literatury dotyczącej ochrony przyrody oraz stacja biologiczna „Schellingerland” na wyspie Terschelling.

Podstawowym zagadnieniem, nad którym pracują wszystkie sekcje Instytutu, jest jak najszerzej pojęte poznanie i inwentaryzacja flory i fauny Holandii. Dopiero na podstawie wyników szeroko zakrojonych prac zespołowych wysuwa się udokumentowane naukowo propozycje ochrony poszczególnych gatunków, biocenoz lub środowisk.

¹ Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud — RIVON.

² W r. 1968 nastąpiła zmiana na tym stanowisku, kierownikiem został prof. V. Westhoff.

Sekcja botaniczna prowadzi badania w trzech zasadniczych kierunkach: w zakresie florystyki, fitosocjologii oraz ekologii roślin. W dziedzinie badań florystycznych przykładem prac Instytutu jest publikacja V. Westhoffa i H. Passchiera dotycząca występowania i ekologii bagnicy torfowej *Scheuchzeria palustris*, gatunku coraz rzadziej spotykanego na nielicznych już torfowiskach w Holandii.

Prace fitosocjologiczne podejmowane są w pierwszej kolejności na obszarach chronionych, zagrożonych zniszczeniem, lub też koncentrują się na wyjątkowo interesujących zespołach roślin. W tej dziedzinie należy wymienić badania V. Westhoffa i H. Passchiera nad zespołami roślinności wydm oraz opracowanie przez V. Westhoffa grupy zbiorowisk lasów dębowych *Quercion robori-petraeae*.

Siedziba Państwowego Instytutu Ochrony Przyrody (RIVON) w Zeist pod Utrechtem. — The headquarters of the State Institute for Nature Conservation Research (RIVON) at Zeist near Utrecht. Fot. Z. Witkowski

Pracownia ekologii roślin Instytutu od szeregu lat prowadzi eksperymentalne i teoretyczne badania sukcesji. Temu zagadnieniu poświęcone są prace H. Doinga oraz C. van Leeuwena.

Wśród niewielu gatunków kręgowców występujących na obszarze Holandii, żyją tam elementy bardzo rzadkie, prawdopodobnie wymierające, znane z nielicznych, izolowanych stanowisk. Dlatego też sekcja zoologiczna w pierwszej kolejności podjęła prace nad inwentaryzacją stanowisk oraz oceną liczebności wszystkich krajowych gatunków kręgowców. Ostatnio C. van de Bund opublikował dane o rozmieszczeniu i ekologii 21 znanych z Holandii gatunków płazów i gadów. Z kierowanych przez A. Wijngaardena badań nad ssakami ukazały się

już opracowania dotyczące borsuka *Meles meles*, wydry *Lutra lutra* oraz relikтового gatunku gryzonia — polnika północnego *Microtus oeconomus*. Opublikowano również historię wymierania bobra *Castor fiber* w Holandii.

Ochrona ptaków w Holandii należy do najlepiej zorganizowanych w świecie. Wszystkie gatunki ptaków występujących w tym kraju podlegają ochronie, a co kilka lat pod kierunkiem sekcji ornitologicznej RIVON-u prowadzone są prace nad inwentaryzacją rzadkich gatunków ptaków drapieżnych i wodno-błotnych. Ostatnio A. van Bemmel, H. Schuilenburg i J. Zweeres opublikowali wyniki liczenia stanowisk lęgowych bociana białego *Ciconia ciconia*, a w 1961 roku zorganizowano w Belgii, Holandii i Luxemburgu wspólną akcję w celu określenia liczby osobników mewy śmieszki *Larus ridibundus*.

Ponadto sekcja ornitologiczna Instytutu prowadzi stałe badania nad przyczyną śmierci ptaków padłych na obszarze Holandii. Dzięki tym badaniom ustalono, że powodem katastrofalnej śmiertelności wielu gatunków ptaków było nadużywanie przez rolnictwo trujących środków ochrony roślin pestycydów (Mörzer-Bruyns 1963).

Zadaniem sekcji hydrobiologicznej jest kompleksowe opracowanie zespołów roślinnych i zwierzęcych wszystkich cieków i zbiorników wodnych w Holandii, a także określenie stopnia ich zanieczyszczenia. Dla szybkiej oceny trofiki i stopnia zanieczyszczenia przygotowuje się atlas charakterystycznych organizmów roślinnych i zwierzęcych dla każdego typu troficznego cieku lub zbiornika wodnego.

Ponadto P. Schroevers bada zależność między trofiką zbiornika a jego zdolnością do samooczyszczania się, natomiast inni badacze jak P. Leentvaar i L. Higler zajmują się rzadkimi gatunkami bezkręgowców wodnych.

W 1966 roku RIVON przystąpił do Międzynarodowego Programu Biologicznego i w jego ramach podjął badania produkcyjne. Badania te zostały umiejscowione w rezerwacie „Boschplaat” na wyspie Terschelling. Produkcję pierwotną ocenia się w trzech zespołach roślinnych: *Puccinellietum maritimae*, *Junceto-Caricetum extensae blysmetosum rufi* oraz *Plantagini-Limonietum*. Badania zoologiczne koncentrują się nad populacjami dzikiego królika *Oryctolagus cuniculus* oraz myszy zaroślowej *Apodemus sylvaticus*. Kontynuuje się również prace nad zespołami bezkręgowców naziemnych i glebowych.

W Instytucie pracuje 31 osób, w tym 18 pracowników naukowych. Jednak już obecnie warunkiem wykonania podjętych badań jest zwiększenie liczby etatów. Przewiduje się, że liczba wszystkich pracowników Instytutu wzrośnie do 65 osób, a pracowników naukowych do 41 (RIVON 1967).

Warto dodać, że w pracach Instytutu biorą także udział studenci odbywający tu swoje praktyki wakacyjne. RIVON zatrudnia co roku ponad 70 praktykantów, przede wszystkim w terenowych pracach inwentaryzacyjnych.

Zbigniew Witkowski

PISMIENNICTWO

Mörzer-Bruyns M. F. 1963. Bird mortality in the Netherlands in the spring of 1960 due to the use of pesticides in agriculture. IXth Bulletin of the ICBP: 70—75.

10 jaren RIVON. RIVON—Verhandeling nr. 4, 1967. Zeist.